

Juho Lallukan elämäntarina

Sukujuuret Räisälässä

Räisälän Humalaisten kylässä asui 1600-luvun jälkipuoliskolla Kymäläisiä, Karosia ja Puukkia. Historiallisissa lähteissä mainitaan Lallukan suku ensimmäisen kerran vuonna 1694. Käkisalmen läänin laamanni- ja tuomari veron luetteloista löytyy nimi Martti Lallukka. Suvun aikaisemmista vaiheista ei ole tietoa. Lallukat ovat saattaneet tulla muuttoliikkeen mukana Räisälän Humalasiin kaukaakin, mutta todennäköisesti he kuitenkin ovat jostain lähipitäjästä, jossa Lallukoita asui jo aikaisemmin. Asiakirjamerkintöjen mukaan Martti Lallukka on ollut tavallinen räisäläläinen talonpoika, joka parhaan kykynsä mukaan hankki maasta elantonsa. Suku jäi pysyvästi tilalle kolmen vuosisadan ajaksi.

1700-luvun puolivälissä oli Räisälässä noin 2 000 asukasta. Humalaisten kylässä Lallukoiden taloa asui Martti Lallukan jälkeen hänen poikansa Tahvo Lallukka (s. 1730, k. 1762). Tahvo Lallukan poika Juho oli vain neljän vuoden ikäinen, kun hänen isänsä kuoli. Juho Lallukka (s. 1758, k. 1807) oli 1700-luvun jälkipuolen talon isäntänä. Hänen puolisonsa oli Anna Paavilainen, todennäköisesti saman pitäjän Paavilaisia. Juhani Lallukalla ja Anna Paavilaisella oli useita lapsia. Juho Lallukka kuoli vuonna 1807. Isännäksi taloon ryhtyi Martti Lallukka (s. 1789, k. 1857) ja hän hoiti isännyyttä aina 1850-luvun tuntumaan saakka. Martin puoliso oli Maria Laukkanen, joka oli miestään puolenkymmentä vuotta nuorempi. Perheen vanhin poika Juho syntyi vuonna 1814.

Juho Martinpoika Lallukka oli vanhin ja jatkoi talon isäntänä. Hänen puolisonsa oli Räisälän Härskinsaassa vuonna 1821 syntynyt Maria Haikonen. Haikosten suku oli asustanut Härskensaassa ainakin 1700-luvun alusta lähtien. Maria Haikosen isoisa oli maanviljelijä, ja hän eli vuodet 1764-1833. Hänen puolisonsa oli Maria Suni, ja poika, Matti, syntyi vuonna 1797. Matti Haikonen ja hänen puolisolleen Eeva Karoselle syntyi mainittu Maria, joka meni avioksi Juho Lallukalle vuonna 1841. Perheeseen syntyi viisi poikaa: Martti 1844 k.1858, Matti 1846, Antti 1849, Juho 1852, Aatami 1855 ja Martti 1864.

Tästä veljesjoukosta vanhin eli Matti jatkoi talonpitoa Lallukanmäen Heinahon talossa numero 3. Aatami rakensi talon Humalaisten kylään kuuluvan Hirvisaaren Syvälahteen. Antti jatkoi talonpitoa Heinaholla Ukkoanttilan talossa, mutta hänkin siirtyi myöhemmin kaupan alalle. Kaksi pojista, Juho ja Martti, joutuivat jo nuorina pois maanviljelijän elämästä. Juho aloitti räätälin opissa, mutta Martin alku taipaleesta ei ole tarkkaa tietoa. Lopulta kävi niin, että kolme Juho Lallukan poikaa löysi ammatin kaupan alalta. Näin murtuivat poikien toimesta vuosisataiset perinteet.

Juho Lallukan ja Maria Haikosen kolmanneksi nuorin poika syntyi 3. helmikuuta, ja ristiäiset pidettiin heti. Vastasyntyneelle annettiin 8.2.1852 nimeksi Johan. Kummeina tilaisuudessa olivat mukana naapurista Henrik ja Anna Puukka. Vartuttuaan mieheksi Johan käytti Juho-nimeä. Humalaisten kylän Heinahon tilan tulevaisuus näytti turva ainakin sikäli, ettei isännistä ollut puutetta. 1/8 manttaalin tila oli pieni, mutta Humalaisten kylässä ei juuri suurempia tiloja ollutkaan. Sekä isän että äidin esivanhempien avioliitot oli solmittu pitäjän sisällä. Puolisot oli tavan mukaan haettu lähikylistä. Lallukan sukujuuret olivat puhtaasti kannakselaiset.

Paimenpojasta kauppaneuvokseksi

Juho Juhonpoika sai olla vuoden päivät räätälin opissa, kunnes räätäli joutui erottamaan hänet työn puutteessa. Omatekoinen puku päällään ja vähän rahaa taskussaan hän oli elämänsä tienhaarassa. Jo nuorena hän osasi haaveilla jostakin suuremmasta, paremmasta elämästä. Lapsena leikkiessään rikkaiden kartanonpoikien kanssa hän näki kuinka paljon parempaa elämä voi olla verrattuna hänen omaan lapsuuteensa. Eikä Juho pelkästään haaveillut, hänellä oli aavistus, että tieto avasi monet ovet maailmalle. Siihen aikaan ei lapsia koulutettu ja Juhokin opetteli lukemaan ja kirjoittamaan omin päin. Rippikoulussa hän sai hyvät arvosanat kaikissa käsitellyissä lukuaineissa.

Räätälin työn loppuessa Juho päätti lähteä haaveilemaansa kauppiaan ammattiin. 18-vuotiaana hän matkusti Käkisalmeen etsimään työtä. Hän pääsikin puotipojaksi kauppias Kanninille. Ensimmäi-

nen tavoitteiden porras oli saavutettu. Juho oppi nopeasti kauppiaan ja kaupan vaatimukset. 24-vuotiaana hän siirtyi kauppias Karmasiinin kauppaan esimieheksi, mutta oman kaupan perustamisen halu vain kasvoi. Silloin puuttui kohtalo karmealla tavalla peliin. Juho oli ihastunut kruununvoudin tyttäreeseen ja tytön suostumuksella hän meni pyytämään voutin tyttären kättä, niin kuin silloinen tapa vaati. Silloin nousi hirmuinen rähinä. Vouti haukkui Juhon kuumimpaan helvettiin; kehtaakin tulla pyytämään hänen tyttärtään vaimoksi. Mokomakin puotipoika, jauholaarin lakaisija tulee hänen kotiaan häpäisemään. Ulos, etkä tule ikinä näyttämään jauhoturpaasi, virkkoi vouti. Tätä tapausta Juho ei unohtanut milloinkaan. Hän päätti lähteä takaisin Räisälään pakoon ihmisten kuiskuteltua ja naurua.

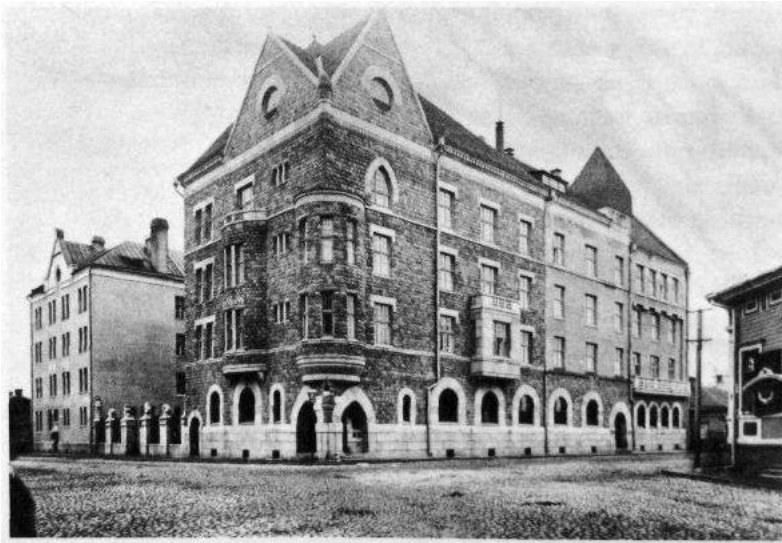
Juho ja Maria Lallukka vihittiin avioliittoon Räisälässä v. 1878. Juho Lallukka oli tuolloin 26-vuotias ja Maria Lallukka s. Jääskeläinen 20 vuotta.

Räisälään tultuaan hän anoi heti maakauppaoikeutta ja se myönnettiin hänelle 29.12.1877. Hän löysi sopivan kaupanpaikan kestikievari Jääskeläisen vanhasta riihestä, jonka hän kunnosti kaupaksi. Talosta löytyi vaimokin Jääskeläisen tyttärestä. He olivat jo ennestään tuttuja. Taas oli yksi unelma toteutunut. Juho oli perheellinen ja itsenäinen kauppias. Maakaupan pitoa kesti vajaat kaksi vuotta, jolloin tuli uutta ajateltavaa. Juhon vaimo Maria myi kotitilan osuutensa isäpuolelleen 2450 markan hinnasta. Nyt muuttuivat nuorenparin suunnitelmat.

Heillä oli mukava pääoma, jonka he päättivät sijoittaa Käkisalmeen perustettavaan oikeaan kauppaan. Heidän uusi kauppansa sai heti hyvän vastaanoton. Sen ajan mittapuun mukaan kauppa oli kaupungin nykyaikaisin. Tavarat olivat omissa hyllyissään, ruokatavarat erillään muista tuotteista, jauhosäkkien päällä ei enää istuskeltu. Ja mikä oli ennenkuulumatonta, kaupassa palveltiin suomen kielellä. Pian Lallukan kauppa kilpaili tasavertaisesti ulkolaisten omistamien kauppojen kanssa.

Sortavalan kauppiaskokouksessa päättivät herrat Lallukka, Jaakko Häkli ja Wilhelm Paisheff perustaa Viipuriin suomalaisen tukkukaupan. Kaupan nimeksi tulisi Häkli, Lallukka ja Kumpp. Näin kaikessa hiljaisuudessaan toimittiinkin. Kolmikko sai tuekseen suomenkielisiä pankkimiehiä, joten rohkean yrityksen tausta oli turvattu. Yritys oli sikälikin oikeaan ajoitettu, että maakauppojen määrä alkoi uusien säännösten avulla lisääntyä koko maahan.

Uusi tukkukauppa perustettiin 13.8.1891 Torkkelinkatu 8:aan ja toiminta lähti hyvin liikkeelle. Valttina olivat suomalaiset ja ulkolaiset laatutuotteet, kova kilpailu ja mikä tärkeintä, palvelu oli suomenkieleistä, joka oli aivan uutta. Vierasmaalaiset ja -kieliset hymähtelivät pilkallisesti koko yritykselle. He eivät aavistaneet ajan henkeä ja sitä, että uuden tukkukaupan johto oli voimakkaasti

suomenmielinen ja tunsu kansan tarpeet. Suomalaisuus, varsinkin nuorsuomalaisuus nosti päätään kaikkialla.

Liikkeen uusi toimitalo valmistui v. 1906. Juho Lallukka oli itse antanut suuntaviivoja kansallisromanttisen rakennuksen julkisivusta ja kalustuksesta.. Perheen asunto oli toisessa kerroksessa talon keskellä näkyvän parvekkeen kohdalla.

Tukkukaupan johto siirtyi Juho Lallukan käsiin, kun Wilhelm Paisheff kuoli 1891 ja Jaakko Häkli kuoli 1892. Juho Lallukka johti tiukalla otteella tukkuliikettään, joten näkyväkin alkoi tulla. V. 1906 valmistui tukkukaupan uusi toimitalo Repolankadun ja Viskaalinkadun kulmaan. Kansallisromanttisen talon suunnitteli arkkitehti Allan Schulman suuresti Juho Lallukan toiveiden mukaisesti. Vuosien kuluessa Häkli, Lallukka ja kumpp. tukkukauppa nousi tasavertaiseksi suurimpien ulkomaisten omistamien liikkeiden kanssa. Tukkukauppa laajeni Helsinkiin asti, kun Lallukka perusti sinne teekaupan ja -pakkaamon. Tee oli pieni, mutta tunnettu artikkeli ympäri Suomen. Tukkukauppa myi sekä osti voita, puutavaraa, maatalouskoneita, viljaa kankaita ym. Mitä ei Lallukan kaupassa ollut, sitä ei kansa tarvinnutkaan. Lallukan vaurauden kasvaessa hän osti Viipurin läheltä Liimatan hovin ja Räisälästä Pudorian ja Räisälän hovit. Lähtiessään aikoinaan nuorikkonsa kanssa Käkisalmeen Juho lupasi ostaa hänelle Räisälästä oikean hovin. Tämänkin asian hän toteutti. Niinpä hänen suuret ansionsa huomattavana tukkukauppiaana ja yhteiskunnallisena vaikuttajana palkittiin kauppaneuvoksen arvonimellä v. 1908. Nyt Juho Lallukka oli tukkukauppiaana huipulla.

Yhteiskunnallinen toiminta ja luottamustehtävät Käkisalmissa

Luonnollisesti tukkukaupan johto oli Juho Lallukan elämän tärkein asia. Mutta palataan takaisin Käkisalmeen, jonne hän muutti Mariansa kanssa perustamaan ensimmäistä oikeaa kauppa. Luonteensa mukaisesti hän innostui moneen muuhunkin, lähinnä yhteiskunnallisten olojen kehittäminen kiinnosti häntä. Suomi ja suomalaisuus olivat hänen ohjenuoransa nuoresta asti. Kansansivistystyön

hän katsoi ainoaksi perustaksi kulkea kohden vapaata, itsenäistä Suomea. Juhon yhteiskunnalliset toimet alkoivat n. v. 1880. Silloin levisi kaikkialle innostus palokunta-aatteeseen. Juho oli heti alusta mukana perustamassa vapaapalokuntaa Käkisalmeen. Juho totesi, että palokunta-aate on pieni, mutta tärkeä alku kansansivistystyössä. VPK:n toimitila oli ensin Lallukan kotona, mutta sai pian toimitilat kansakoulun luokkahuoneesta. Palontorjunnan lisäksi aloitettiin VPK:ssa voimakas ja monipuolinen harrastustoiminta.

Oli näytelmäkerho, laulukuoro, voimistelua ja tanssia. Soittokuntakin saatiin kokoon. Kielimuurit olivat monesti kehityksen tiellä. Kesäjuhlan tanhupiirit jakautuivat suomalaisiin ja ruotsalaisiin ryhmiin. Ja iltamiin ei rahvaalla ollut mitään asiaa. Palokunnan suuret kesäjuhlat pidettiin Käkisalmen vanhassa linnoituksessa. Juhlapuhujana oli runoilija J. H. Erkko. Hänen puheensa aihe oli hyvin suomalaismielinen. Juho Lallukka innostui Erkon puheesta ja tämän jälkeen heistä tulikin elinikäiset ystävät. Viipurilainen ruotsinkielinen lehti Viborgs Tidningen haukkui Erkon puheen pahemmanlaatuiseksi puoluekiihkoiluksi. Lehti hämmästeli Erkon vaatimusta siitä, että kaupungin virkamiesten pitäisi puhua virkakielenään suomea. Mutta Juho Lallukka oli haltioissaan Erkon näkemyksistä ja puheista.

Juho ja Maria Lallukka Käkisalmissa. Kuva on 1880-luvun alkupuolelta.

Juho Lallukka eteni VPK:n kirjastonhoitajaksi, ollen pari vuotta VPK:n puheenjohtajanakin. Juhon veli Martti Lallukka sai kaupungilta kiitoskirjeen ripeästä palontorjunnasta. Palokunnan juhlien järjestäjänä Juho toimi innokkaasti. Hän järjesti jopa näytelmäiltojakin. V. 1884 pidettiin suuret juhlat Suomen kielen voimaan pääsyn johdosta. Se aika oli Juho Lallukalle innostavaa ja hän eli kansallisen ajattelun alkujuurilla, sen väen keskuudessa, joka vihdoinkin alkoi itse ajamaan asiaansa.

Juho Lallukka valittiin kaupunginvaltuustoon v. 1886. Lisäksi hänet valittiin lainakirjaston, rahavarain tarkastajan ja terveydenhoitokunnan jäseneksi. Juhon mielestä näitä kaikenmaailman lautakuntia oli liikaakin. Toiminnan miehenä hän vierasti asioiden turhaa vatkuaamista. Hän ei vielä tuntenut byrokratian kiemuroita. Juho Lallukka ehdotti valtuustossa Käkisalmen sataman korjausta, koska satama oli mennyt pilalle Vuoksen suuren vedenlaskun takia. Sataman korjaus edistäisi Kannaksen alueen kaupankäyntiä. Ehdotusta ei hyväksytty. Yleensä hänen aloitteensa kohdistuivat kaupankäyntiin ja sen parantamiseen. Juholla oli valtuustoaloite Käkisalmeen perustettavasta pankistakin. Tätäkään erinomaista aloitetta ei hyväksytty. Suomalaiset olivat vielä hitaita ja arkoja uudistuksiin. Juhon viittaus kansallisiin virikkeisiin ei vielä silloin saanut innostusta aikaan. V. 1887 valtuustovaaleissa Juho Lallukka valittiin uudelleen ja silloin oli työväkikin innolla äänestämässä. Samana vuonna Juhosta tuli valtuuston puheenjohtaja. Hänelle kertyi loputon määrä erilaisia luottamustehtäviä, jotka hän hoiti aina tunnollisesti. Hän oli tunnustettu kunnallispolitiikko. Suomalaiset tukivat häntä ja hän otti aina suomalaisuusnäkökohdat huomioon. Juho oli nyt Käkisalmen kansallismielis-

ten johtaja. Hän piti jatkuvasti yhteyttä valtiopäämies K. E. F. Ignatiukseen, joka oli porvarissäädyn suomenkielisten johtaja. Juho oli täysin selvillä valtiollisestakin politiikasta.

Juho Lallukan valtuustoaikana saivat työtökkin mahdollisuuden käydä kaksivuotista alkeiskoulua. Kouluasiat olivat Juholle tärkeitä, mutta asiantuntemusta hänellä ei ollut, joten hän joutui kääntymään tietävämpien puoleen. Juhon aloitteesta Käkisalmen katuvalaistus uusittiin. Hänellä riitti energiaa levittää lehdistön välityksellä ajatuksiaan kaupungin kehittämistä ja yleisen hyvinvoinnin parantamisesta. Juho oli ahkera kirjallinen avustaja esim. Laatokka-lehdessä. Monista kaupungin asioista hän oli kovastikin kriittinen. Juho otti kirjoituksissa linjan, joka oli orastavan nuorsuomalaisuuden linjan mukainen, ehdoton ja jyrkkä. V. 1885 jälkeen hän kirjoitteli pääasiassa kauppaan liittyvistä kysymyksistä. Lallukka järjesti Karjalan alueen kauppiaskokouksen, jossa vaadittiin rautatien rakentamista Karjalankannakselle ja Laatokan Karjalaan. Hänellä oli valmiit suunnitelmat

ja perustelut ratojen suunnista ja paikkakunnista, joiden kautta ratojen piti kulkea. Kaiken pohjana oli saada Karjalan alueen tuotteet helpommin markkinoille. Hänen mielestään ratojen piti lähteä Viipurista. Tarkoitus oli saada vähennettyä Pietari-keskeisyyttä suomalaisessa kaupankäynnissä. Suomalaisuutta hän tavoitteli kaikessa kaupankäynnissä. Häntä inhotti ruotsinkielisten kauppiaiden epäkohteliaisuus tavallista suomalaista kansaa kohtaan.

Kauppaneuvos Juho Lallukka.

Juho Lallukka oli siis innokas ja kanta-aottava kirjoittaja. V. 1889 hänen aloitteestaan perustettiin suomenkielinen Vuoksi-lehti. Ensimmäisessä numerossa joulukuun 7. päivä määriteltiin lehden olevan nuorsuomalainen, ja se tulisi järkähtämättä kannattamaan kansanvaltaa ja suomalaisuuden aatteita. Naisen asemaa pyritään parantamaan ja raittiutta edistämään. Vaikka Juho Lallukka oli perustamassa Vuoksi-lehteä, ei hän enää osallistunut kirjoituksillaan lehden toimintaan. Nyt oli ilmaantunut uusia suunnitelmia. Lähtö kohti Viipuria.

Kohti Viipuria

Tukkukauppa Häkli, Lallukka ja Kumpp. kehittyi siis yhdeksi suurimmaksi Viipurin ja Kaakkois-Suomen tukkukaupaksi. Valtavalla taidollaan ja älykkyydellään Juho Lallukka kasvatti mainettaan tukkukauppihana, mutta erittäin tärkeä rooli hänellä oli kaupungin yhteiskunnallisessa elämässä. Jo Käkisalmen aikoihin hän oli perehtynyt kaupunginvaltuuston puheenjohtajana moninaisiin hallinnollisiin kysymyksiin. Lallukan tukkuliikkeen perustamisen aikoihin perustettiin teollisuuden ja kaupan yhteiselin, Pamaus-seura. Yhtenä perustajana oli myös H. J. Erkko, vaikkei hän ollut vähää-

kään liikemies. Hän oli Pamaus-seuran hengen luoja, hän ajoi suomalaisuutta. Tämä oli Pamaus-seuran tärkeä päämäärä. Seuran johtoon kuuluivat tohtori J. A. Lyly ja toimittaja Matti Kurikka. He olivat suomalaisuustaistelijoita. Suomenkielisten koulujen perustaminen oli seuran ohjelmissa. Juho Lallukka oli seuran jäsen sen perustamisvaiheista lähtien. Pamaus-seurasta tuli hänelle tie kunnallispolitiikkaan, kansansivistystyöhön ja nuorisotoimintaan. Lallukka oli Pamaus-seuran sihteerinä, varapuheenjohtajana ja lopuksi seuran puheenjohtajana vuodesta 1893 alkaen. Pamausseura oli Viipurin seuraelämän keskuksena ja liikemiesten klubina. Seura tuli tunnetuksi iltamistaan ja näytelmällöistään. Seuramies ja hauskuttaja Juho Lallukka vietti siellä vapaa-aikojaan. Seuran illallisilla saattoi Juho nostaa maljan ikuiselle naiselle. Hän puhui isänmaasta, joka ansaitsi eläköön huudon. Seuran iltamissa nähtiin J. H. Erkon Aino-näytelmä, jonka kustansivat Juho Lallukka, Häkli ja K. A. Castren. Aino-näytelmä sai kiitosta kansallisuus-ihanteistaan. Pamaus-seuran tärkein toiminta oli kuitenkin politiikka. Poliittista vaikutusta oli vaikea saada aikaan, mutta jäsenistön henkilökohtaisten tuttavuuksien avulla saatiin läheiset suhteet työväenyhdistykseen, jolla oli samat päämäärät. J. H. Erkon perustamaan työväenyhdistykseen liittyi useita Pamausseuran jäseniä, kuten Häkli, Lallukka ja Matti Kurikka. Työväenyhdistyksen päämääränä oli työväen olojen parantaminen, asunto-

olojen korjaus ja yleisen suomalaisuuden ja sivistyksen parantaminen. J. A. Lyly oli samanaikaisesti niin Pamaus-seuran kuin työväenyhdistyksenkin puheenjohtaja ja vieläpä Viipurin sanomien päätoimittaja. Kunnallisvaaleissa Pamaus-seura ja työväenyhdistys olivat yhteistyössä. Päämäärinä olivat vapaus ja kansallistunne sekä itsenäisyys. Juho Lallukka kannatti periaatetta, että jokaisella äänestäjällä tuli olla yksi ääni. Tämä takaisi suomalaisille heti vaalivoiton. Taistelu yksi ääni, yksi henkilö kesti vuosikausia.

Maria Lallukka (1858 - 1924) oli liikkeen johtajana miehensä kuoleman jälkeen. Hän oli aikanaan Suomen ainoita naispuolisia liikkeen johtajia.

Juho Lallukka valittiin Viipurin kaupunginvaltuustoon 1899. Juhon työ Pamausseurassa ja työväenyhdistyksessä antoivat hänelle laajan kannatuksen. Mainittakoon, että työväenyhdistys oli siihen aikaan ns. wrightiläinen, joka ei puuttunut työnantajan ja työntekijäin keskinäisiin suhteisiin. Ne ajat tulivat myöhemmin, jolloin ideaalinen wrightiläisyys katosi maailman kartalta. Juho Lallukan vaaliteemana oli kieliasia. Bobrikoffin manifesti antoi aihetta uudenlaiseen toimintaan. Lallukka oli maltillinen nuorsuomalainen. Hän oli saanut paljon oppia senaattori Ståhlbergiltä. Kaupungin pormestarin vaaleista Juho Lallukka kirjoitti senaattori Ignatiukselle valtavasta epäkohdasta, millä vaaliin tulos saatiin aikaan. Silloin ei ollut mies ja ääni periaatetta, vaan vaalin äänivalta laskettiin varallisuuden, oppineisuuden sekä äänestäjien kielen mukaan. Tämä oli Lallukan mielestä epäoikeudenmukaista, jota hän ei koskaan ymmärtänyt eikä hyväksynyt. Ajat olivat sellaiset, eikä paremmasta ollut tietoaakaan.

Juho Lallukan kansansivistystyö

Pamaus-seuran piirissä oli jo v. 1891 keskusteltu kansanopiston tarpeellisuudesta ja oli suunnitelmassa talonpoikaisopiston perustaminen Kannakselle. Suomalainen koulutus ja sivistystyö toisi lisää voimaa ruotsalaisuutta ja muuta ulkomaalaisuutta vastaan. Tohtori J. A. Lylyn aloitteesta perustettiin v. 1892 Viipurin läänin kansanopistoseura, joka alkoi suunnitella tarmokkaasti kansanopistoa Kannakselle, koska siellä oli sivistyksen tarpeellisuus suurin lahjoitusmaa-ajan turmiollista vaikutusta vastaan. Ensimmäinen kansanopisto perustettiin v. 1894 Uudenkirkon Kanneljärvelle. Johtokuntaan valitut olivat kaikki suomalaisuusmiehiä, kuten pastori Sarlin, tohtori Lyly, asessori Homen, K. A. Castren sekä kauppiaat T. Summa ja Juho Lallukka. Juho Lallukka nimesi opiston linnoudeksi sivistymättömyyttä ja pimeyttä vastaan. Toiminta alkoi ja jatkui paljolti Häkli, Lallukka ja Kump. lahjoitusvaroilla. Juho Lallukka oli opiston johtokunnan sihteerinä kuusi vuotta ja opiston rahastonhoitajana kuolemaansa saakka. Keväällä 1895 vietettiin ensimmäisen kurssin kevätjuhla, jossa Lallukka puhui oppilaille innostavasti ja isänmaallisesti. Itsestään tietoinen, ulkopoliittisesti ja taloudellisesti vapaa suomalainen oli Juho Lallukan ihanne. Kansanopiston ta-

loudellinen tilanne oli aina vaikea. Valtionapu oli hyvin vähäistä, avun myöntämisessä vastuussa olevat vastustivat suomalaisuutta ja kansan sivistystason nostamista. Juho Lallukka maksoi suurelta osalta osin omasta kukkarostaan opiston menot.

Räisälän Pudorian hovi kunnostettiin opetustiloiksi ja vuonna 1908 aloitti Räisälänopisto toimintansa Pudoriassa.

Vuonna 1908 perustettiin Juho Lallukan varoilla Räisälän kansanopisto. Hän oli ostanut Pudorian hovin vähän aikaisemmin ja sen rakennukset otettiin opiston käyttöön. Muita vaihtoehtoja opiston paikaksi oli ollut Koivisto, Pyhäjärvi ja Sortavala, mutta Lallukan luvattua rahoittaa opiston toiminta Räisälä tuli kyseeseen. Jo Pudorian hovin osto ja kunnostaminen kysyivät varoja, ja valtionavun ja lahjoitusten kattamattomat kulut olivat tuntuvat. Lallukka vastasi kaikesta. Juho Lallukka ja hänen puolisonsa osallistuivat aktiivisesti opiston ylläpitoon ja toimintaan 1908-1913.

Juho Lallukka teatterimiehenä

Väitetään näyttelijä Ida Aalbergin herättäneen Juho Lallukan kiinnostuksen teatteriin. Kauppamatkoillaan hän oli nähnyt juhlitun tähden useissa näytelmissä. Teatteriharrastuksesta tuli Juholle tärkeä rentoutumiskeino loppu iäksi. Nyt vain perustamaan Viipuriin oma suomenkielinen teatteri. Maaseututeatteri Oy perustettiin 1898 monien vaikeuksien ja linjariitojen jälkeen. Nuor- ja vanhasuomalaisilla oli eri näkemykset, joten ensimmäiseen teatterin johtokuntaan valittiin vain vanhasuomalaisia. Kaikesta huolimatta pidettiin suomenkielistä teatteria edistysaskeleena. Juho Lallukka valittiin pian johtokunnan puheenjohtajaksi. Teatterin johtajaksi valittiin filosofian tohtori Kasimir Leino. Uudeksi johtokunnan puheenjohtajaksi valittiin arkkitehti Leander Ikonen. Ei tiedetä, miksi

Lallukka vetäytyi tai syrjäytettiin. Siihen aikaan vanha- ja nuorsuomalaisten kannanotot olivat jyrkänlaiset, mikä on ehkä vaikuttanut asiaan. Ehkei Lallukka kaivannutkaan lisävirkoja. Mutta jo 1903 hänet valittiin uudelleen puheenjohtajaksi, ollen siinä kuolemaansa asti. Teatterin johtajista oli jatkuvasti harmia. Leino ei ollut kuin neljä vuotta johtajana, sitten valittiin johtajaksi kokenut Kaarlo Halme. Hän toi teatteriin uudet tuulet ja kovan kurin. Monia näyttelijäriitoja jouti Lallukka selvittämään omalla tavallaan, onnistuenkin. Halme kyllästyi jo kolmessa vuodessa ja tilalle tuli Jalmari Finne vuosiksi 1904-1907. Ainainen rahapula vaivasi. Käännettiin jopa keisarin puoleen asiassa ja saatiinkin pieni avustus sieltäkin päin. Kun vielä Viipurin kaupunginvaltuusto vähitellen suomalaisui, sai teatteri pahimmat velat poistettua. Mutta suurimman avun toi tukkukauppias Juho Lallukka, joka sanoikin, että tarviihan "miu teatterein" apua. Nyt löytyy Juho Lallukan käden jälki jo teatterialallakin.

Kansansivistystyön ja kotimaisen kirjallisuuden tukija

Juho Lallukka oli jo Käkisalmissa kansansivistystyössä. Viipurissa hän osallistui nuorisoseurojen, kansanopistojen, teatterialan ja työväenyhdistyksen toimintoihin. Kauppiastoverinsa Häklin kanssa he avustivat jatkuvasti kaikkea mikä edisti suomalaisuutta ja kansan sivistystä. Nämä kaksi herraa auttoivat yksityisiäkin kansalaisia, joiden he katsoivat ajavan samanhenkisiä asioita heidän kanssaan. Lallukka ja Häkli olivat tunteneet vuosikausia kirjailija-runoilija J. H. Erkon. Tämä eli jatkuvasti taloudellisissa vaikeuksissa, niin että

hänen tuotantonsakin kärsi siitä, Erko ei viihtynyt missään vakituksessa työssä ja tämä ristiriita masensi häntä. Kuultuaan Erkon luomistyötä vaikeuttavat asiat, päättivät Lallukka ja Häkli auttaa Erkkoa niin, ettei tämän tarvinnut huolehtia taloutensa asioista. Tukemisen syynä oli auttaa monivuotista ystävää ja perhetuttua. Nyt alkoikin Erkolta syntyä huomattavaa kansallista tuotantoa. Parasvaloihin tulivat mm. näytelmät Kullervo, Aino ja Pohjolan häät. Näin saatiin näyttämönkin kautta levitettyä Lallukan kannattamaa nuorsuomalaista ja perustuslaillista linjaa.

Juho ja Maria Lallukan hautamuistomerkki Viipurissa. Sen on suunnitellut Emil Halonen.

Kaupunginvaltuutettu

Suomalaisuusrintama kokosi yhdessä varhaisen työväenliikkeen kanssa Juho Lallukan poliittisen kannattajajoukon. Hänet valittiin Viipurin valtuustoon ensi kerran v. 1899. Valtuusto oli ruotsalaisvoittoinen, vaikka Viipurissa oli suomenkielisiä viisinkertainen määrä kaikkiin ulkolaisiin verrattuna. Tämä johtui silloisesta taksoituksesta. Mitä suuremmat verot, sitä enemmän oli henkilöllä ääniä vaaleissa. Juho Lallukka sai kannatuksensa suomalaiselta kansanosalta. Hän ajoi taksoituksen muut-

tamista siten, että yhä useampi äänestäjä saisi äänensä kuuluviin. Herrakansa vihasi tällaista asioihin sotkeutujaa. Mutta Lallukka oli jo voittanut puolelleen runsaan kannattajajoukon. Hän perehtyi valtuustossa perusteellisesti Viipurin kaupungin asioihin. Hän pyrki huolehtimaan suomenmielisten, lähinnä nuorsuomalaisten menestyksestä kaupungin asioissa. Lallukalla oli ystävänä ja neuvonantajana K. j. Ståhlberg, joka nuorsuomalaisena neuvoi nuorempaa ystäväänsä. Sortovuosien aikana Ståhlberg erotettiin virastaan, jolloin Lallukka ehdotti häntä Viipurin kaupungin pormestarin virkaan. Hän saikin eniten ääniä, mutta Bobrikoffin erottama virkamies ei saanut ottaa virkaa vastaan.

Lallukka ajoi jo v. 1902 suomen kielen käyttöön ottoa Viipurin valtuuston pöytäkirjoihin, mutta vasta 1906 pääsi äidinkielemme niskan päälle. Vielä kolmekymmentä vuotta kielitaistelujen jälkeen pidettiin Lallukkaa Viipurin suomalaistuttajana. Venäjän sortotoimien lakattua n. 1905 Lallukasta kehittyi sovitteliva, jyrkkiä linjoja kaihtava poliitikko. V. 1908 Lallukka valittiin kaupungin rahaasiain valiokuntaan ja kaupunginvaltuustoon hän kuului vuodesta 1889 kuolemaansa, vuoteen 1913 saakka.

Hyvät yhteydet ja tuttavuudet Helsingin kansallisiin poliitikkoihin johtivat siihen, että Juho Lallukka tuli aatteensa mukaisesti suomalaisen puolueen nuorsuomalaiseen piiriin. Tunnetut Lallukan ystävät niin Häkli, J. A. Lyly ja J. H. Erkko ym. tukivat työväenliikettä ja kannattivat yleistä äänioikeutta. He ajoivat Suomen kielen ja sivistyksen asiaa. He olivat muovaamassa perustuslaillista rin-

tamaa sortovuosien venäläispolitiikkaa vastaan. K. J. Ståhlberg ja monet muut Lallukan lisäksi esittivät kannan, että ns. varallisuuskonsensus oli poistettava. Saatuaan kannatusta oli Lallukka Viipurin suomalaisten ehdokkaana vuoden 1907 valtiopäivävaaleissa.

Taiteilijakoti valmistui vuonna 1933. Kuva Etelä-Hesperian kadun puolelta. Tontin Taiteilijakotisäätiö sai Helsingin kaupungilta.

Selkeän poliittisen linjan puuttuminen esti Lallukan valitsemisen karjalaisen väestönsan edustajaksi. Kovien poliittisten riitojen jälkeen Lallukka valitsi linjansa. Hän arveli vanhasuomalaisten pyrkimysten vastaavan hänen omia näkemyksiään. Hän jätti nuorsuomalaisten sekä työväenliikkeen aatteet. Viimemainitut lähtivät hänelle täysin vieraille urille.

Lallukat olivat jo tukeneet 1880-luvulta lähtien suomalaisia taiteilijoita, joten monet taiteilijat saivat varoja opintomatkoihin. Mm. Oskar Merikanto asui Lallukoilla viimeistellessään Pohjanneito oopperaansa. Lallukka antoi taidemaalari Juho Rissanen tehtäväksi maalata kookas taulu Lallukan konttorin seinälle. Juho Rissanen maalasi taulun Lallukan ehdotuksesta "Lastaajia Viipurin satamassa". Kuvanveistäjä Emil Halonen veisti Lallukan kivisen katuaidan päihin teokset Seisova mies, Seisova nainen, Rukoileva mies, Rukoileva nainen sekä istuva tyttö. Itse hän kutsui niitä ukonpäiksi. Suuri oli taiteilijain joukko, jotka saivat suoranaista avustusta Lallukoilta. Juho ja Maria Lallukan yhteisen testamentin mukaan he lahjoittivat varat taiteilijakoodin rakentamista varten Helsinkiin. Maria

Lallukka testamenttasi rahaa Viipurin kirjastoa varten. Nämä suuret lahjoitukset saivat toteutuksensa. Vaikka Lallukat lahjoittivat varojaan satoihin hyödyllisiin kohteisiin, olivat nämä suuret rakenushankkeet kaikkein tunnetuimmat, muitakaan unohtamatta.

Maria ja Juho Lallukan muotokuvat Räisälän kansanopistolla v.2009

Lopuksi Juho Lallukan yksi tunnetuimpia lausahduksia. Juho Lallukka piti puhetta Pamaus-seuran illallisilla. Illallisvieraat ryhdistäytyivät kuulemaan puhetta. Lallukka nousi seisomaan, kilautti lusikalla kuppiaan, rykäisi ja sanoi kuuluisat sanansa: MIE MAKSAN.

Kirjoitus perustuu:

***Erkki Markkasen teokseen Juho Lallukka - karjalainen elämäntarina
Pentti Similän kirjoitukseen Lallukan suku -kirjassa.***